

NOVÁ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA 2

MAGAZÍN NÁRODNÍHO PROJEKTU

ÚNOR 2015

www.nzz2.cz

PROJEKT KONČÍ A CO BUDE DÁL?

Nová závěrečná zkouška 2 – poslední evropský projekt, který se týká reformy závěrečných zkoušek – se blíží k závěru. Finanční podpora tvorby jednotných zadání z tohoto projektu skončila v červnu 2014, do konce dubna 2015 běží pouze ta část projektu, která se týká inovace informačního systému. Po skončení všech aktivit projektu bude nově závěrečné zkoušky zabezpečovat Národní ústav pro vzdělávání ve své hlavní činnosti.

- Každý školní rok dojde k inovaci a aktualizaci témat obsažených v databázi u jedné třetiny oborů.
- Poběží e-learningové vzdělávání editorů jednotných zadání a autorů témat.
- NÚV bude poskytovat metodickou pomoc školám.
- Školy budou postupně přecházet k realizaci písemné zkoušky na počítači. Umožní to generovat zadání přímo na jednotlivého žáka, sníží se nároky na tisk papíru a ubude starost s vyzrazením otázek.

NOVÁ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA POVINNÁ

Parlament ČR projednává novelu školského zákona, na jejímž základě bude jednotná závěrečná zkouška v učebních oborech povinná. Znění paragrafů týkajících se zavedení jednotných zadání najdete na poslední straně tohoto magazínu.

SPOLUPRÁCE BUDE POKRAČOVAT

Reforma závěrečných zkoušek v učebních oborech, která zavedla jednotná zadání, je pro odborné vzdělávání a zejména učňovské školství významným přínosem. V první řadě příznivě působí na kvalitu vzdělávání žáků učebních oborů ve školách a ve firmách. Vedle toho má nezanedbatelný vliv na prestiž učebních oborů a společenský status výučního listu. Proč tomu tak je? Důvod je nabíledni: reforma je založena na efektivní spolupráci ministerstva školství a Národního ústavu pro vzdělávání s vyučujícími odborných škol a odborníky z praxe.

Již před řadou let se učitelky a učitelé odborných předmětů v jednotlivých oborech vzdělávání sami pokoušeli domluvit na společném obsahu závěrečných zkoušek. Později dostali příležitost pracovat v autorských týmech, které v rámci několika projektů připravily jednotná zadání, a ta se pak začala uplatňovat ve školách. Tato aktivita se rozšířila do všech oborů a zhruba do 90 % škol, aniž by byla vynucena shora. Šíří oborů vzdělání (rámcových vzdělávacích programů) a koncepci dvoustupňového kurikula nejlépe vyhovuje model jednotného zadání založený na nabídce témat, ze které škola vybírá podle svého zaměření a s ohledem na podmínky realizace praktické zkoušky.

Koncepce nových závěrečných zkoušek výrazně podporuje spolupráci se zaměstnavateli. Odborníci z praxe se přímo podílejí na procesu tvorby témat pro závěrečné zkoušky – témata posuzují, vznášejí připomínky a v konečné fázi je schvalují. Mají tedy reálnou možnost ovlivnit jejich obsah. Vedle toho se jako členové zkušební komise přímo účastní i závěrečných zkoušek ve škole, čímž získávají důležitou zpětnou

ilustrační foto

vazbu. Zaměstnavatelé jsou také spolu se školou organizátory praktické zkoušky, a to v cca 20 % případů, kdy zkouška probíhá přímo ve firmě. Další vývoj závěrečných zkoušek je opět postaven na spolupráci s učiteli a odborníky z praxe. Školy mohou stále navrhnout nová témata nebo inovovat již existující. Po schválení odborníkem z praxe a metodikem NÚV je takové téma uloženo do informačního systému nové závěrečné zkoušky a nabídnuto školám k využití. Celý proces trvá cca dva měsíce a je možné jej zahájit kdykoliv v průběhu roku. V letošním školním roce očekáváme, že bude využití jednotných zadání pro školy povinné. Ačkoliv pro většinu škol to nebude žádná novinka, jistě se najdou takové, které budou potřebovat naši pomoc. Tu vám velmi rádi poskytneme.

Dana Kočková, hlavní manažerka NZZ_2

SAMOSTATNÉ ODBORNÉ PRÁCE

Tyto práce vytvářejí žáci třetích ročníků v následujících oborech vzdělání: Jemný mechanik – hodinář, Cukrář, Montér suchých staveb, Včelař, Podkovář a zemědělský kovář, Kuchař – číšník, zaměření pohostinství, Kuchař – číšník, zaměření kuchař, Kuchař – číšník, zaměření číšník, Operátor skladování, Kadeřník, Umělecký kovář a zámečník, pasíř a Umělecký keramik. Protože novela školského zákona školám ukládá použít při přípravě závěrečných zkoušek jednotné zadání, měly by všechny školy, které uvedené obory vyučují, tuto práci svým žákům na začátku druhého pololetí zadat.

PROČ BYLA NUTNÁ REFORMA ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK

2

Podnět ke sjednocování závěrečných zkoušek přišel ze škol, které učební obory vyučují. Od roku 2003/2004 se jednotná zadání začala zkoušet jen v několika málo oborech s výučním listem. Velký skok pak znamenaly projekty financované z ESF a státního rozpočtu ČR: Kvalita I (2005–2008) a Nová závěrečná zkouška (2009–2012). Na ně bezprostředně navazuje současný projekt Nová závěrečná zkouška 2 (2012–2015). Díky těmto projektům se začala jednotná zadání prakticky používat na většině škol, přestože to pro ně není povinné. Reformu závěrečné zkoušky má na starosti Národní ústav pro vzdělávání a řídí ji MŠMT. V současnosti jsou jednotná zadání připravena pro všechny obory s výučním listem.

Cíl: zvýšení prestiže učebních oborů

Zavedení jednotných závěrečných zkoušek by mělo přispět k obnovení důvěry zaměstnavatelů k výučnímu listu, a tedy ke zvýšení prestiže učebních oborů. Aby obsah zkoušky odpovídal současné úrovni oboru, posuzují každé téma odborníci z praxe, kteří zastupují příslušný profesní svaz nebo Hospodářskou komoru. Když školy vyučující určitý obor využívají jednotné zadání, tak mají závěrečné zkoušky srovnatelnou úroveň, sjednocuje se obsah i hodnocení závěrečné zkoušky. Zároveň každá škola získává cennou informaci o tom, jestli její žáci splňují požadavky stanovené standardem, které úkoly jim činí problémy a které naopak žáci zvládají bezvadně. Logickým důsledkem uplatnění jednotných zadání je pak vliv na kvalitu výuky i vybavení školních pracovišť.

Publikace byla vydána v roce 2012 na závěr projektu Nová závěrečná zkouška.

Z úvodu:

„Koncept nové závěrečné zkoušky (NZZ) je jedním z nejvýraznějších inovativních prvků v reformě vzdělávacího systému v období posledního desetiletí a má zásadní význam pro zkvalitnění sektoru odborného vzdělávání s výučním listem... Je významným počinem, že jednotná zadání vznikají ve spolupráci se zástupci škol. Jistě právě i tato skutečnost přispěla k tomu, že školy se do jejich využívání zapojují zcela dobrovolně. Podstatným rysem NZZ je také zapojení zaměstnavatelů do přípravy zadání zejména z toho důvodu, aby jednotná zadání odpovídala jejich potřebám a požadavkům. Závěrečná zkouška podle jednotného zadání vrací školám a „učňovským“ oborům prestiž. Umožňuje srovnání výstupů mezi školami, je zárukou určitého standardu jednotlivých oborů a pomáhá ke zvyšování kvality odborného vzdělávání.“

Jaromír Krejčí,
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

JAK VZNIKÁ JEDNOTNÉ ZADÁNÍ

Základním prvkem každého jednotného zadání jsou témata, a to pro zkoušku praktickou, ústní i písemnou. Rozsáhlá databáze témat dává školám možnost vybrat pro své závěrečné zkoušky taková, která odpovídají jejich školnímu vzdělávacímu programu, a zároveň sestavit každý školní rok jiné zadání pro své žáky. Příprava témat je dost složitý proces, v němž mají hlavní slovo zkušení učitelé odborných škol a zástupci zaměstnavatelů. Editor sestavuje z vytvořených témat jednotné zadání a zodpovídá za to, že bude včas k dispozici školám, dohlíží na práci autorů, hlídá termíny plnění dílčích úkolů a kontroluje soulad jednotného zadání s platnými učebními dokumenty a kvalifikačními standardy.

Důležité je najít kompromis

Zkouška by měla ověřovat všechny kompetence, které tvoří základ oboru. Důraz se přitom klade na praktické dovednosti, někdy ale bývá obtížné sjednotit představy jednotlivých škol. Stejně tak není snadné sladit pohled škol s požadavky odborníků z praxe, kteří posuzují, zda témata jednotných zadání odpovídají reálné praxi. Autoři témat tudíž musí pečlivě zvážit všechny připomínky odborníka z praxe, aby téma bylo schváleno.

Po dokončení témat probíhá jejich kontrola a jazyková redakce. Pokud se zjistí nějaké nedostatky, téma se vrátí autorovi k úpravě. Když je vše v pořádku, proběhne úprava zadání do podoby, v níž se může zveřejnit školám. Oddíly společně všem tématům se slučují tak, aby se obecné informace několikrát neopakovaly a zadání bylo připravené k tisku ve škole.

O práci editorů a autorů pojednává publikace
METODIKA TVORBY TÉMAT JEDNOTNÉHO
ZADÁNÍ PRO ŠKOLNÍ ROK 2013/2014
(na obrázku)

Podíl škol využívajících jednotná zadání

- 2007/2008: 50 % (pilotní školy)
- 2009/2010: 80 % (jednotná zadání zpřístupněna všem školám)
- 2011/2012: 80,6 % škol s učebními obory kategorie H, 61 % škol s obory kategorie E
- 2013/2014: 91,2 % škol s učebními obory kategorie H, 84,6 % škol s obory kategorie E

Kontakty

- Ing. Dana Kočková, e-mail: dana.kockova@nuv.cz, tel.: 274022411, 724652205
- Ing. Hana Hušáková, e-mail: hana.husakova@nuv.cz, tel.: 274022424
- Petr Kos, e-mail: petr.kos@nuv.cz

INTERNETOVÝ INFORMAČNÍ SYSTEM

Poskytuje aplikaci pro vytváření témat jednotných zadání, zprostředkovává on-line přístup všem odborným školám v ČR, umožňuje uzpůsobovat jednotné zadání přímo v systému potřebám jednotlivých škol a je platformou pro získávání zpětné vazby ze škol.

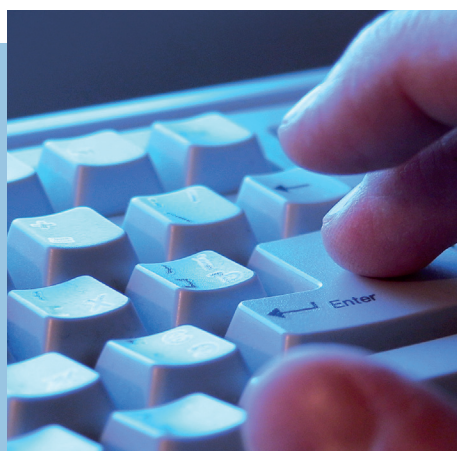
Během projektu NZZ_2 byly vytvořeny nové moduly:

- Modul pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Informační systém nově umožňuje formální úpravy vzhledu a formátu jednotných zadání závěrečných zkoušek bez změny jejich obsahu. Pro tyto účely byl vytvořen nový modul portálu, který umožní školám změnit velikost, barevnou paletu či sytost obrázků, upravit velikost písma, změnit orientaci stránky nebo měřítko zobrazení. Tato inovace umožní učitelům reagovat na speciální potřeby žáků, které daná škola vzdělává.

- Vzdělávací modul

Editoři a autoři témat jednotných zadání se už mohou vzdělávat v e-learningovém modulu. Najdou zde kurzy, které jim umožní získat informace a dovednosti potřebné pro práci v informačním systému

podle jejich individuálních potřeb. Jeden z kurzů se věnuje práci s vnitřním textovým procesorem Edix. Kurzy obsahují také kontrolní cvičení, která prověřují, jak student porozuměl probrané látce a nakolik své nově nabyté vědomosti dokáže uplatnit v praxi.

- Modul pro realizaci písemných zkoušek na počítači

V jarních měsících proběhne na 30 školách pilotáž nové možnosti, kterou bude nabízet informační systém NZZ. Jde o provádění písemných zkoušek na počítači. Z toho důvodu byla vytvořena databanka úkolů, do níž byly převedeny úkoly ze stávající databanky témat. V únoru a březnu 2015 se budou v pilotních školách ověřovat navržené postupy generování témat na žáka a možnosti realizace písemné zkoušky na počítači.

JAK PŘEVZÍT JEDNOTNÉ ZADÁNÍ

Každá škola, která vyučuje obory vzdělání s výučním listem, má přístup do informačního systému NZZ. Po přihlášení si může jednotné zadání stáhnout na flash disk a seznámit se s ním v celém rozsahu. Za ochranu jednotného zadání před vyzrazením odpovídá ředitel školy.

Jednotná zadání jsou vystavena na webovém portálu každý rok v březnu (praktická a ústní zkouška) a v dubnu (písemná zkouška), a to ve dvou verzích. Varianta „pro zkoušející“ obsahuje úplné znění jednotného zadání i s organizačními pokyny, pravidly pro hodnocení žáků a správnými řešeními. Varianta „pro žáky“ obsahuje pouze to, co žáci přímo využívají u závěrečných zkoušek (tj. pokyny pro žáky, zadání témat a dokumentaci potřebnou k jejich řešení).

Ředitel si přímo v systému může vybrat, která témata z jednotného zadání chce využít, aby to odpovídalo zaměření školy. Systém pak pro školu vygeneruje zadání přímo „na míru“.

Podrobné informace, jak pracovat s jednotným zadáním, najdete v publikaci:
ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA PODLE
JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ VE ŠKOLE

Publikace pro rok 2014/2015 bude zveřejněna na webu projektu začátkem března 2015.

CO JE NOVÉHO NA NOVÉ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE

Největší rozdíl je v tom, že si škola neurčuje sama, co bude obsahem zkoušky, ale přejímá jednotné zadání. To zaručuje srovnatelnou úroveň zkoušky, škola tedy nemůže vynechat žádnou oblast, která je důležitá pro uplatnění v daném oboru.

Závěrečné zkoušky obsahují stejně jako dřív zkoušku písemnou, ústní a praktickou, jsou ale více zaměřeny na to, aby se žáci naučili řešit konkrétní úkoly a problémy za podmínek, které odpovídají skutečnému pracovnímu prostředí.

- Zkouška písemná: Trvá 240 minut, žáci si volí nejméně ze tří témat, vybrané téma pak samostatně zpracují. U některých oborů je zařazena i zkouška z cizího jazyka. Součástí písemné zkoušky je zhruba v polovině oborů test.
- Zkouška ústní: Téma si žák vylosuje z 25 až 30 témat. Pak má 15 minut na přípravu a stejně dlouho trvá samotné zkoušení. Jeho součástí je i otázka ze světa práce.
- Zkouška praktická: Jde o nejdůležitější součást závěrečných zkoušek, trvá 1 až 3 dny (v uměleckých oborech 2 až 4 týdny – maximálně 140 hodin). V oborech, kde žáci připravují samostatné odborné práce, probíhá jejich obhajoba.
- Hodnocení: Výkony žáků hodnotí učitelé

školy, ale řídí se přitom kritérii a pravidly, která stanovuje jednotné zadání.

Nové prvky

Při ústní zkoušce dostávají žáci nově také otázky ze světa práce. Zjišťuje se tak, zda mají základní představu o svém uplatnění, zda vědí, jak se prezentovat potenciálnímu zaměstnavateli, co dělat, když se jim nedaří najít práci. Úplnou novinku v rámci závěrečné zkoušky představují samostatné odborné práce, které se v současnosti provádějí ve 12 oborech. Na začátku 2. pololetí si žáci losují téma a pak v průběhu jednoho nebo dvou měsíců sami vyhledávají potřebné informace a své návrhy zpracovávají na počítači. Při praktické zkoušce pak žáci dostanou za úkol provést (vyrobiť) to, co teoreticky popsali, a pak svůj postup obhajují před komisí. Žáci tak mají možnost ukázat, že pronikli do určité odborné problematiky, umí pracovat s informacemi a dokážou prezentovat výsledky své práce. To je předpo-

kladem pro to, aby se dobře uplatnili v praxi a měli chuť se i v dospělosti dále učit. Od roku 2011/2012 probíhá soutěž, v níž jsou vybrány nejlepší samostatné odborné práce. Jejich autoři pak na podzim získávají ocenění Hospodářské komory ČR.

V některých oborech vzdělání je součástí jednotného zadání zkouška z cizího jazyka: v oborech Kadeřník, Aranžér, Řezník – uzenář, Pekař je zařazena do písemné zkoušky, v oborech Kuchař – číšník, Cukrář, Jezdec a chovatel koní do praktické zkoušky, obor Jemný mechanik – hodinář má cizí jazyk v písemné i praktické zkoušce. Zkouška odráží potřeby praktického užívání cizího jazyka v tom kterém oboru. Obsahuje úkoly vycházející z předpokládané komunikační situace a odbornou terminologii.

JAK HODNOTÍ ŠKOLY A ODBORNÍCI Z PRAXE JEDNOTNÁ ZADÁNÍ

Podle dotazníkového šetření z roku 2012/2013 si 95 % škol, které se připojily k novému pojetí zkoušek, myslí, že jednotné zadání přispívá ke srovnatelnosti výsledků vzdělávání a jeho využití zvyšuje prestiž učebních oborů. Tři čtvrtiny škol uvádějí, že jednotné zadání přispělo k lepší spolupráci se zaměstnavateli a ovlivnilo motivaci žáků. Téměř na jedné čtvrtině škol přispěly požadavky stanovené v jednotných zadáních k materiálně technickému dovybavení.

Šetření v následujícím roce 2013/2014 ukázalo, že pro žáky je:

- nejnáročnější písemná zkouška (průměrná známka je 2,92) a je zde vyšší procento neúspěšnosti žáků (6,5 %) než u ostatních zkoušek;
- nejméně náročná je praktická zkouška (průměrná známka je 2,34), je zde vysoké procento žáků, kteří zkoušku zvládli s výborným prospěchem (25,1 %) a nižší neúspěšnost žáků (2,3 %) oproti ostatním zkouškám.

Odborníci z praxe posuzovali hlavně to, zda jednotná zadání odpovídají současným požadavkům na výkon daného povolání. Jednotná zadání připomínkovalo celkem 50 odborníků z praxe, které nominovala Hospodářská komora ČR.

- Podle 89 % odborníků odpovídá pojetí a obsah jednotného zadání požadavkům na výkon povolání. Také začlenění otázek z Obecného přehledu ze světa práce bylo kladně přijato většinou odborníků z praxe (83,3 %), 12,5 % k nim uvedlo nějakou připomínku a jen 3 odborníci (4,2 %) je hodnotili negativně. Někteří zástupci zaměstnavatelů by otázky ze světa práce rádi doplnili, např. o témata související se závislostmi nebo o otázky týkající se samostatného podnikání v oboru.
- Naprostá většina odborníků z praxe (97 %) se domnívá, že by jednotné zadání mělo být uplatňováno u závěrečných zkoušek povinně. 92,5 % odborníků je přesvědčeno, že by povinné zavedení jednotného zadání posílilo důvěru zaměstnavatelů ke kvalitě odborného vzdělávání a 87,3 % odborníků si myslí, že by to mohlo posílit i zájem zaměstnavatelů o absolventy učebních oborů.

Podrobnější informace v publikacích:
VYHODNOCENÍ ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK
PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ 2012/2013
a VYHODNOCENÍ ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK
PODLE JEDNOTNÉHO ZADÁNÍ 2013/2014.

ilustrační foto

JEDNOTNOU ZÁVĚREČNOU ZKOUŠKU MAJÍ I ŽÁCI S HANDICAPEM

Napřed byla vytvořena jednotná zadání pro obory kategorie H (jde o obvyklé učební obory jako Zedník, Kadeřník, Kuchař, Instalatér atd.), od roku 2010/2011 se začala připravovat i pro obory kategorie E, kde se učí převážně žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (jde o obory jako Zahradnické práce, Keramické práce apod.). Tyto obory jsou zakončeny výučním listem, mají ale jednodušší teoretickou přípravu a důraz se klade na praktické dovednosti. Jednotná zadání jsou proto poněkud jednodušší, při zkouškách se pracuje hodně s různými obrázky nebo ukázkami materiálů či rostlin a využívají se testy, protože pro mnohé žáky je snazší zaškrtnout správnou odpověď než ji samostatně napsat.

NOVELA ŠKOLSKÉHO ZÁKONA

S VYZNAČENOU ZMĚNOU

§ 73

Účelem závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky je ověřit, jak žáci dosáhli cílů vzdělávání stanovených rámcovým a školním vzdělávacím programem v příslušném oboru vzdělání, zejména ověřit úroveň klíčových vědomostí a dovedností žáka, které jsou důležité pro jeho další vzdělávání nebo výkon povolání nebo odborných činností.

§ 74

(1) Závěrečná zkouška se skládá
a) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání s výučním listem, z písemné zkoušky a ústní zkoušky a praktické zkoušky z odborného výcviku,

b) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání, z praktické zkoušky z odborných předmětů a teoretické zkoušky z odborných předmětů.
(2) Žák může konat závěrečnou zkoušku, pokud úspěšně ukončil poslední ročník středního vzdělávání.

(3) Ředitel školy stanoví v souladu s rámcovým a školním vzdělávacím programem témata, obsah, formu a pojetí zkoušek a termíny jejich konání.

(3) Termíny konání závěrečných zkoušek stanoví ředitel školy. V závěrečných zkouškách podle odstavce 1 písm. a) škola využívá jednotných zadání a související zkušební dokumentace. Tato zadání a zkušební dokumentaci připravuje a školám zpřístupňuje ministerstvo nebo právnická osoba zřízená a pověřená ministerstvem zpracováním jednotných zadání závěrečných zkoušek a zkušební dokumentace. Škola je povinna zabezpečit zadání a související dokumentaci proti jejich zneužití. Pro závěrečné zkoušky podle odstavce 1 písm. b) stanoví témata, obsah, formu a pojetí zkoušek ředitel školy.

Nová závěrečná zkouška 2

Magazín národního projektu MŠMT, který má na starosti NÚV, spolufinancuje ho Evropský sociální fond a státní rozpočet ČR.

Vydavatel: NÚV, Weilova 1271/6, Praha 10

Redakce a texty: Zoja Franklová

Uzávěrka čísla: 1. 2. 2015

Grafika a sazba: Jan Velický